

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๓๕

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างต่อไปนี้
 - ก. พยัญชนะที่มีเสียงก้องเรียกว่า.....ได้แก่พยัญชนะ.....ตัว คือ.....
 - ข. พยัญชนะวรรณคดีที่เป็นชนิดโสมสะ ได้แก่พยัญชนะที่.....คือ.....๑
๒. อาเทศสระสนธิ กับ อาเทศพยัญชนะสนธิ ต่างกันอย่างไร จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย ๑ สาวโกทมสมิ, อุปนีตวโยวทานิสึ เป็น สนธิอะไรบ้าง ตัดและต่ออย่างไร ๑
๓. สัพพนาม กับ อัพยัคัพท์ ได้แก่ คัพท์ประเภทไหน แบ่งออกอย่างไรละเท่าไร คืออะไรบ้าง ๑
๔. วิภัตติอาชยาต ๘ หมวดนั้น หมวดไหนบอกให้รู้ความอะไร ๑ บทว่า "นิทุสม" ในบาทพระคาถาว่า "นิทุสม มลमतฺโต" นี้ แปลว่าอะไร ลงวิภัตติหมวดไหน ๑
๕. กิริยาอาชยาต กับ กิริยากิตก์ เหมือนกัน และต่างกันอย่างไร ๑ ปัจจัยแห่งกิริยากิตก์หมวดไหนบอกให้รู้ความอะไร และปัจจัยตัวไหนบ้างใช้เป็นกิริยากุมพากย์ได้ ๑
๖. สัมภาวนบุพพบท กัมมธารยสมาส กับ อวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบด้วย ๑ ปณฺจอุปาสกสตปรีวารสงฺขาโต (อาคาริยโย) แปลว่าอะไร เป็นสมาสอะไรบ้าง จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ๑
๗. ในตัทธสัถิตัทธิต มีปัจจัยที่ตัว อะไรบ้าง ๑ สมมาทัญจโก (ปุคฺคโล), ทกฺขิณฺเญโย (สาวกสงฺโฆ) แปลว่าอะไร ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิตไหน จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ๑

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓ ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้
 - ก. พยัญชนะที่มีเสียงก้อง เรียกว่า โฆสะ ได้แก่พยัญชนะ ๒๑ ตัว คือ ค ฆ ง, ช ฌ ญ, ข จ ญ, ท ฐ น, พ ภ ม, และ ย ร ล ว ห ฬ ๑
 - ข. พยัญชนะวรรคที่เป็นธนิศโฆสะ ได้แก่พยัญชนะที่ ๔ ในวรรค ทั้ง ๕ คือ ฆ, ฌ, จ, ฐ, ภ ๑
๒. ต่างกันอย่างไร อาเทศสระสนธิ หมายถึง การเชื่อมบทกับบทเข้ากันโดยแปลงสระให้เป็นพยัญชนะ ตัวอย่างเช่น ปฏิสนฺชารวุตฺติ - อสุส เป็น ปฏิสนฺชารวุตฺยสุส ๑

ส่วนอาเทศพยัญชนะสนธิ หมายถึง การเชื่อมบทกับบทเข้ากัน โดยแปลงพยัญชนะให้เป็นพยัญชนะ ตัวอย่างเช่น อิติ - เอว เป็น อิจฺเจว ๑

สาวโกหฺมสุมิ เป็นโลปสระสนธิ และอาเทศนิคคหิตสนธิ ตัดเป็น สาวโก-อหฺ-อสุมิ ระหว่างสาวโก-อหฺ ถ้าสระทั้ง ๒ คือ สระหน้าและสระหลัง มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหลังคือ อ ที่ อหฺ ต่อเป็น สาวโกหฺ ระหว่าง สาวโกหฺ-อสุมิ ถ้านิคคหิตอยู่ข้างหน้า สระอยู่ข้างหลัง แปลงนิคคหิตที่สาวโกหฺ เป็น ม ต่อเป็น สาวโกหฺมสุมิ ๑

อุปนีตวโยวทานิสฺสิ เป็นปกติพยัญชนะสนธิ และโลปสระสนธิ ตัดเป็น อุปนีตวโย-ว-อิทานิ-อสิ ระหว่าง อุปนีตวโย-ว อุปนีตวโยว ตามหลักของปกติพยัญชนะสนธิ ระหว่าง อุปนีตวโยว-อิทานิ ถ้าสระทั้ง ๒ คือ สระหน้าและสระหลัง มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหลังบ้างก็ได้ คือ ลบ อี ที่ อิทานิ ต่อเป็น อุปนีตวโยวทานิ ระหว่าง อุปนีตวโยวทานิ-อสิ ถ้าสระทั้ง ๒ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหลังคือ อ ที่ อสิ ต่อเป็น อุปนีตวโยวทานิสฺสิ ๑
๓. สัพพนาม ได้แก่ คำศัพท์สำหรับใช้แทนนามนามที่ออกชื่อมาแล้วเพื่อไม่ให้ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ซึ่งไม่เพราะเหตุแบ่งเป็น ๒ คือ ปริสสัพพนาม ๑ วิเสสนสัพพนาม ๑

ส่วนอัพยัคศัพท์ ได้แก่ คำศัพท์จำพวกหนึ่งต่างหาก จะแจกด้วยวิภัติหัตถ์ ๗ แปลงรูปไปต่าง ๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้ คงรูปอยู่อย่างเดียว แบ่งเป็น ๓ คือ อุปสัค ๑ นิบาต ๑ ปัจจัย ๑ ๑
๔. บอกให้รู้ความดังต่อไปนี้ วัตตมานาวิกัดติ บอกให้รู้ปัจจุบันกาล ๓ อย่าง คือ ปัจจุบันแท้

แปลว่า อยู่ ๑ ปัจจุบันใกล้อดีต แปลว่า ย่อม ๑ ปัจจุบันใกล้อนาคต แปลว่า จะ ๑
 ปัญจมีวิภัตติ บอกความบังคับ แปลว่า จง ๑ บอกความหวัง แปลว่า เกิด ๑ บอก
 ความอ่อนนวยทรม แปลว่า ขอ-จง ๑
 สัตตมีวิภัตติ บอกความยอมตาม แปลว่า ควร ๑ บอกความกำหนด แปลว่า พึง ๑ บอก
 ความรำพึง แปลว่า พึง ๑
 ปโรทกขวิภัตติ บอกให้รู้อดีตกาล ไม่มีกำหนด แปลว่า แล้ว
 หิยัตตนิวิภัตติ บอกให้รู้อดีตกาล ตั้งแต่วันนี้ แปลว่า แล้ว ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า ได้แล้ว
 อัชชัตตนิวิภัตติ บอกให้รู้อดีตกาล ตั้งแต่วันนี้ แปลว่า แล้ว ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า ได้แล้ว
 ภวิสสันติวิภัตติ บอกให้รู้อนาคตกาลแห่งปัจจุบัน แปลว่า จัก
 กาลาตีปตติวิภัตติ บอกให้รู้อนาคตกาลแห่งอดีต แปลว่า จัก-แล้ว ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า
 จักได้-แล้ว ฯ

แปลว่า พึงกำจัด หรือ พึงขจัด ลง เอยย หมวดสัตตมีวิภัตติ ฯ

๕. เหมือนกัน และ ต่างกัน อย่างนี้ เหมือนกัน คือ ประกอบด้วย วิภัตติ วจนะ กาล ธาตุ วาจก
 และปัจจัย ต่างกัน คือ กิริยาภิกตัก ไม่มีบท และบุรุษ เหมือนกิริยาอาชยาดเท่านั้น
 ปัจจัยแห่งกิริยาภิกตัก แต่ละหมวดบอกให้รู้ความดังต่อไปนี้ อนุต ปัจจัยในหมวด กิตปัจจัย
 และมาน ปัจจัย ในหมวด กิตกิจปัจจัย บอกให้รู้ปัจจุบันกาล แปลว่า อยู่ และ เมื่อ
 อนิย, ตพพ ปัจจัย ในหมวดกิจปัจจัย บอกให้รู้ความจำเป็น แปลว่า พึง
 ตวนตุ, ตาวี ในหมวด กิตปัจจัย และ ต, ตูน, ตวา, ตวาน ในหมวด กิตกิจปัจจัย บอกให้
 รู้อดีตกาล แปลว่า แล้ว ฯ

ปัจจัย ๓ ตัว คือ อนิย, ตพพ, ต ใช้เป็นกิริยาคุมพากย์ได้ ฯ

๖. ต่างกันอย่างนี้ คือ สัมภวานบุพพบท กัมมชารยสมาส มีบทหน้าอันท่านประกอบด้วย อิติ คัพพ์
 บทหลังเป็นประธานตัวอย่างเช่น ขตติโย (อห) อิติ มาโน ขตติยมาโน มานะ ว่า (เราเป็น)
 กษัตริย์, สตุโต อิติ สญญา สตุตสญญา ความสำคัญว่าสัตว์ ฯ

ส่วนอวชารณบุพพบท กัมมชารยสมาส มีบทหน้าอันท่านประกอบด้วย เอว คัพพ์ (เพื่อจะ
 ห้ามเนื้อความอันอื่นเสีย) บทหลังเป็นประธาน ตัวอย่างเช่น ปญญา เอว ปโซโต ปญญาปโซ
 โต (ประทีป) อันโพล่งทั่ว คือ ปัญญา พุทฺโธ เอว รตนํ พุทฺธรตนํ รัตนะ คือ พระพุทธเจ้า ฯ
 ปญจอุปาสกสตบิรารสงฺขาโต (อาคาริยยโส) แปลว่า อาคาริยยศอันบัณฑิตนับพร้อมแล้ว

ว่าผู้มีร้อยแห่งอุบาสกห้าเป็นบริวาร เป็น สัมภวานบุพพท กัมมธารยสมาส มีฉัญฐิตปุริสสมาส
อสมาทหารทิกุสมาส และ ฉัญฐิตุลยาธิกรณพหุพพิทิสมาส เป็นภายโน มีรูปวิเคราะหตามลำดับดังนี้

ฉ. ตป.	วิ. อุปาสกานํ สตํ อุปาสกสตํ
อ. ทิคุ.	วิ. ปณฺจ อุปาสกสถานิ ปณฺจอุปาสกสถานิ
ฉ. ตุล.	วิ. ปณฺจอุปาสกสถานิ ปริวารโ ยสุส โส ปณฺจอุปาสกสตปริวารโ
สั. กัม.	วิ. ปณฺจอุปาสกสตปริวารโ อิติ สงฺขาโต ปณฺจอุปาสกสตปริวารสงฺขาโต
(อาคาริยยโส) ฯ

๗. มีปัจจัย ๔ ตัว คือ วิ, ส, สึ, อิก, อี, ร, วนตุ, มนต, ณ

สมมาทิกุจิโก (ปุคฺคโล) แปลว่า (บุคคล) ผู้มีความเห็นชอบ ลง อิก ปัจจัย ใน ตหฺสสฺตติตฺทิตฺติ

วิ. สมมาทิกุจิ อสุส อตฺถิติ สมมาทิกุจิโก (ปุคฺคโล) หรือ แปลว่า บุคคลผู้ประกอบด้วยความเห็นชอบ ลง ณิก ปัจจัย ในตรตยาทิตฺทิตฺติ วิ. สมมาทิกุจียา นิยุตโต สมมาทิกุจิโก (ปุคฺคโล) ฯ

ทกฺขิณฺเญโย (สาวกสงฺโฆ) แปลว่า (หมู่แห่งสาวก) ผู้ควรซึ่งทักษิณฯ หรือ ผู้ควรแก่ทักษิณฯ ลง เอยฺย ปัจจัย ใน ฐานตฺทิตฺติ วิ. ทกฺขิณฺ อรทฺตีติ ทกฺขิณฺเญโย (สาวกสงฺโฆ)

ทกฺขิณฺยา อณุจฺฉวิโก โหตีติ วา ทกฺขิณฺเญโย (สาวกสงฺโฆ) ฯ